ÎNTRE IDEAL NAȚIONAL ŞI EXTREMISM POLITIC: SOCIETĂȚILE CULTURALE STUDENȚEŞTI DIN BUCOVINA ÎN PERIOADA INTERBELICĂ*

RADU-FLORIAN BRUJA

Situația specială a provinciei Bucovina după realizarea Unirii şi mai ales în timpul proceselor de unificare administrativă, economică şi politică a creat cadrul în care s-a manifestat viața politică şi socială a românilor bucovineni. Sentimentul care a caracterizat atitudinea populației din Bucovina era unul de neîncredere la adresa României Mari, mai ales că măsurile de uniformizare luate de Comisia de unificare administrativă nu țineau cont de realitățile provinciei. Pe de o parte, românii erau dezamăgiți de efectele unificării, care nu țineau cont de dorințele lor. Pe de altă parte, comunitățile etnice erau nemulțumite de românizarea accelerată la care erau supuse. Lipsa unei direcții clare îi domina mai ales pe români. Unii şi-ar fi dorit o emancipare totală şi o restrângere până la eliminare a celorlalte etnii din viața publică şi economică a provinciei, în vreme ce alții şi-au propus păstrarea unei largi autonomii, menținând raporturi bune cu minoritarii. Lipsa acestei direcții se poate observa din evoluția vieții universitare cernăuțene. Studiul de față îşi propune să evalueze formulele în care a înțeles tineretul universitar din Cernăuți să-şi manifeste tendințele şi idealurile.

Învățământul superior românesc a suferit o serie de transformări în contextul realizării unificării teritoriale şi apoi administrative a României. Moştenirea culturală habsburgică a învățământului universitar din Bucovina s-a contopit în cadrul legislativ al României Mari. Realizarea Unirii a dus la reorganizarea Universității de la Cernăuți şi alinierea ei la valorile culturii româneşti. În 1919, Universitatea din Cernăuți a devenit, printr-un Decret-lege, din germană una

* Comunicare susținută la Simpozionul ştiințific internațional „Asociaționism şi propăşire națională în Bucovina în secolele XIX–XX. 150 de ani de la înființarea Societății pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina", organizat de Institutul „Bucovina" în colaborare cu Institutul de Istorie „A. D. Xenopol" din Iaşi, Universitatea „Ştefan cel Mare" Suceava şi Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, Rădăuți-Cernăuți, 28–29 iunie 2012.

Analele Bucovinei, **XX**, *2* (41), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

„românească, primind un avânt în activitatea ei ştiinţifică”[1]. Universitatea a fost supusă unui proces de românizare, doar patru profesori din vechea gardă rămânând să predea la Cernăuţi. Unii profesori, ca Eugen Kozak sau Eugen Ehrlich, au fost forţaţi de studenţii români să părăsească Universitatea, fiind acuzaţi că „au jignit statul român, biserica noastră şi românismul”[2]. Noul corp profesoral al Universităţii din Cernăuţi s-a constituit prin promovarea unor profesori bucovineni din afara mediului academic şi prin aducerea unor cadre didactice universitare din Vechiul Regat, Basarabia şi Transilvania. Sub coordonarea lui Ion Nistor, a lui Sextil Puşcariu şi Constantin Isopescu Grecul, cei trei profesori români din perioada anterioară, instituţia de învăţământ superior din Bucovina şi-a continuat existenţa. Ei au avut în vedere menţinerea Universităţii, românizarea catedrelor, rezolvarea problemei profesorilor străini şi aducerea unor cadre didactice noi, menţinerea numărului de facultăţi şi înfiinţarea uneia noi, de Medicină.

În faţa ofensivei românilor din Universitate a existat un curent de opoziţie, mai ales din partea studenţilor evrei, care se temeau că prin intermediul educaţiei se manifesta tendinţa de asimilare. Astfel, pentru studenţii înscrişi în primul an de studiu, cursurile au fost atât în germană cât şi în română, la anii terminali susţinându-se examenele doar în germană. Dar profesorii români care au apărat Universitatea au înţeles că existenţa ei era condiţionată de această românizare. Aşa înţelegea lucrurile Maximilian Hacman, când declara, în 1920, că transformarea universităţii într-una românească era „o necesitate de cea mai mare însemnătate naţională”[3].

Deschiderea anului universitar 1920/1921 s-a făcut la Cernăuţi sub noi auspicii, numele noii universităţi fiind „Regele Ferdinand”. 13 ani mai târziu, cu ocazia vizitei succesorului, Universitatea va fi rebotezată sub numele Universitatea „Regele Carol al II-lea”. Într-un discurs din octombrie 1935, suveranul român recunoştea că, „de mai bine de 60 de ani, junimea acestor ţinuturi s-a adăpat la izvorul culturii la Universitatea bucovineană”[4]. Universitatea deschisă în octombrie 1920 a fost dominată de personalitatea lui Ion Nistor. Pe parcursul celor două decenii interbelice, promovarea în Universitate s-a făcut cu acordul său. Iar cum el era un fruntaş al Partidului Naţional Liberal, contestarea în unele medii era

[1] Dan Jumară, *Societăţile culturale academice româneşti din Bucovina în perioada interbelică*, Iaşi, Editura Junimea, 2005, p. 121.

[2] Cristian Sandache, *Istorie şi biografie. Cazul Corneliu Zelea Codreanu* (în continuare se va cita Cristian Sandache, *Istorie şi biografie*), Bucureşti, Editura Mica Valahie, 2005, p. 54; Lucian Năstase, *Imposibila alteritate. Note despre antisemitismul universitar din România, 1920–1940*, în vol. *Identitate/alteritate în spaţiul cultural românesc*, Ediţie de Al. Zub, Iaşi, Editura Universităţii „Al. I. Cuza”, 1996, p. 350.

[3] Apud Dan Jumară, *op. cit.*, p. 123.

[4] Apud *Ibidem*, p. 124.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

concentrată în plan politic[5]. Între profesorii cu o veritabilă verticalitate şi probitate ştiinţifică din perioada interbelică îi amintim pe Ion Nistor, Theodor Sauciuc-Săveanu, Romulus Cândea, Vasile Grecu, Teodor Bălan, Alexandru Tzigara-Samurcaş, Vasile Grecu, Leca Morariu.

Numărul şi apartenența etnică a studenților Universității sunt relevante pentru atmosfera generală din înaltul for ştiinţific bucovinean. S-a calculat că 7% din studenții României erau la Cernăuți. Odată cu trecerea anilor, în contextul în care s-a mărit numărul de locuri la facultățile Universității, numărul şi ponderea studenților români s-a modificat. În anul universitar 1933/1934 ponderea studenților români față de minoritari crescuse semnificativ. Astfel, cei 2 157 de studenți români reprezentau 67,2% din total, față de doar 679 de studenți evrei, reprezentând 21,1% sau cei 199 de germani, cu un procent de 6,2[6]. În anul universitar 1938/1939 situația era modificată radical. Astfel, românii au ajuns la 80% din total, la mare distanță rămânând evreii, cu 8,9%, germanii – 4,3%, ucrainenii – 3,7%, polonezii – 1,5% şi restul – 1,8%[7]. Creşterea se datorează şi faptului că raza de acoperire cu studenți a Universității din Cernăuți a crescut față de perioada austriacă, atrăgând tineri din Vechiul Regat şi Basarabia. Nu e de mirare că antisemitismul s-a inflamat în mediul universitar cernăuțean, unde studenții evrei erau numeroşi. Dar cererea de *numerus clausus*, vehementă la începutul perioadei, nu mai era de actualitate la finalul ei. Pe de altă parte, tot mai mulți bucovineni au ales să îşi facă studiile în celelalte centre universitare din țară, Iaşii fiind pe primul loc la numărul de studenți proveniți din Bucovina[8].

Numărul studenților români de la Universitatea din Cernăuți a sporit constant în anii interbelici. Starea materială precară a familiilor din mediul rural i-a făcut pe tineri să spere că o diplomă universitară ar putea asigura un trai îndestulător. Diferența între speranțele făcute de aceştia şi realitățile sistemului universitar românesc interbelic în fața cerinței pieței de muncă a dus la naşterea unei categorii de intelectuali dezamăgiți de modul cum funcționa statul român. Dezvoltarea infrastructurii universitare nu a ținut pasul cu creşterea numărului de studenți, spațiile de cazare, de studiu, dotarea bibliotecilor, chiar şi sălile de curs

[5] Lucian Năstase (editor), *Antisemitismul universitar în România (1919–1939). Mărturii documentare* (în continuare se va cita *Antisemitismul universitar din România*), Cluj-Napoca, Editura pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale „Kriterion", 2011, p. 42.

[6] Victoria-Camelia Cotos, *Populația Bucovinei în perioada interbelică*, Iaşi, Casa Editorială „Demiurg", 2009, p. 169. Există unele diferențe în ceea ce priveşte statisticile cu numărul real al studenților diferitelor facultăți ale Universității din Cernăuți, dar în general procentele se păstrează. Date statistice despre cifrele de şcolarizare vezi în vol. *Antisemitismul universitar în România*, p. 54–55.

[7] Rodica Iațencu, *Considerații asupra evoluției Universității din Cernăuți în perioada interbelică*, în „Analele Bucovinei", Bucureşti, anul V, nr. 2, 1998, p. 352–353.

[8] Cristian Ciucanu, *A. C. Cuza şi numerus clausus. Constituirea şi activitatea Ligii Apărării Național-Creştine (1923–1930)*, în „Orizonturi istoriografice", Iaşi, anul I, nr. 1, Casa Editorială „Demiug", 2010, p. 156.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

nemaifăcând față solicitărilor. De exemplu, la Facultatea de Ştiințe Naturale din Cernăuți, dintre cei 873 de studenți, doar 290 puteau lua loc în sălile de curs. Acest complex de factori a creat mari nemulțumiri în rândul studenților. Situația grea a studențimii, „presărată cu mizerii şi umilințe, cu renunțări şi amărăciune, o existență crâncenă, în veşnică luptă cu nesfârşite lipsuri materiale, mereu pândită de ghearele foamei şi frigului" era imaginea pe care presa universitară a creat-o despre studenții epocii interbelice[9].

Tineretul bucovinean, dezamăgit de prefacerile pe care Bucovina le-a traversat în anii de după Unire, şi-a canalizat energiile în cadrul curentelor naționaliste, de dreapta, şi apoi de la extrema dreaptă a politicii româneşti. Atracția față de cuzism şi apoi de legionarism s-a făcut treptat. O formulă paşnică şi relativ depolitizată de opoziție față de realitățile României interbelice a constituit-o activarea societăților cultural-academice din Bucovina. Realitățile unei provincii multietnice şi multiculturale, lipsa experienței şi iluziile exagerate pe care şi le-au făcut după Unire, măsurile luate de guvernele de la Bucureşti, gândirea etnocentristă a intelectualilor vremii, sunt câteva din cauzele care au dus la apropierea tineretului universitar din Bucovina de aripa radicală a spectrului politic românesc. A existat la intelectualii bucovineni un sentiment provincial acutizat după Unire. Liviu Rusu[10], exponent al generației naționaliste, nota că „în configurația ținuturilor româneşti, Bucovina a reuşit de mult să fie o unitate distinctă. Acestei unități spirituale trebuie să-i recunoaştem anumite caracteristici. În Bucovina, cultura românească s-a născut din reacțiunea națională împotriva cotropirii şi nu din spirit de imitație"[11]. În vreme ce universitățile de la Bucureşti, Iaşi şi Cluj au beneficiat de fonduri, cea de la Cernăuți a rămas în urmă, cunoscând frustrările unui statut marginal[12]. Mişcările politice violente, lupta dintre generații, nesincronizarea între idealurile bucovinenilor şi cele ale României, starea de spirit tensionată a populației, dificultățile financiare ale unificării, racordarea la piața economică românească, toate creează imaginea provinciei departe de statutul privilegiat al unei moşteniri habsburgice în Regatul Român. O altă cauză a dezamăgirii a fost dezinteresul autorităților centrale în sprijinirea Universității din Cernăuți. Traian Brăileanu se plângea într-un memoriu prezentat în 1923 de lipsa investițiilor în dotarea Bibliotecii universitare din Cernăuți, în timp ce vechile centre Bucureşti şi Iaşi ar fi fost încurajate[13].

[9] Apud Dan Jumară, *op. cit.*, p. 356.

[10] Liviu Rusu (1908–1945), născut la Cuciurul Mare, a fost membru a Mişcării Legionare. Cf. *Intelectualii şi Mişcarea Legionară. Mari conştiințe româneşti* (în continuare se va cita *Intelectualii şi Mişcarea Legionară*), Bucureşti, Editura Fundației „Buna Vestire", 2000, p. 250.

[11] Apud Mircea A. Diaconu, *Mişcarea Iconar. Literatură şi politică în Bucovina anilor '30*, Iaşi, Editura Timpul, 1999, p. 21–22.

[12] Lucian Năstase, *op. cit.*, p. 350.

[13] Arhiva de Stat a Regiunii Cernăuți (în continuare se va cita A.S.R.C.), Fond *Universitatea Cernăuți*, nr. 216, d. 235, f. 1–3; Radu-Florian Bruja, *Traian Brăileanu in documents* (II), în „Codrul Cosminului", Suceava, nr. 13, 2007, doc. 1, p. 312–315.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

Studențimea cernăuțeană a făcut parte din conducerea Uniunii Naționale a Studenților Creștini Români și a urmat, în general, linia acesteia. Societățile studențești erau organizate pe criterii etnice, încă dinaintea Primului Război Mondial. Unirea provinciei cu România nu a schimbat situația, dar societățile românești au fost încurajate în noua conjunctură[14]. Dacă centrele studențești din țară erau organizate pe facultăți, în Bucovina Centrul era alcătuit din societățile culturale antebelice[15]. Într-un raport se spunea că printre studenții de la Universitatea din Cernăuți se manifesta o nemulțumire pentru că societățile studenților celorlalte naționalități păstrau însemnele și simbolurile în culorile lor naționale, tradiție moștenită din perioada austriacă. Societatea ,,Junimea" a ținut, în 1920, o ședință în Sala ,,Armonia", la care profesorul Țopa a vorbit despre rolul în „dezvoltarea sentimentului național român" al societăților studențești. Societățile culturale s-au implicat în organizarea unor serbări culturale la Suceava și Rădăuți, dar s-au ocupat și de problemele studențești, cum ar fi „îmbunătățirea mijloacelor materiale, prin înființarea unei cantine și unui cămin studențesc". Cu acest prilej s-a vorbit și despre un deziderat care va rămâne la stadiu de proiect pe toată perioada interbelică, și anume înființarea unei Facultăți de Medicină la Universitatea din Cernăuți[16]. Între 18 și 21 martie 1920, universitarii D. Marmeliuc și Jianu au propus conducerii Universității înființarea secției de medicină. Aceștia au avut și adeziunea tuturor societăților naționale ale studenților cernăuțeni[17].

Primele manifestări ale societăților studențești au fost în sens național. Membrii societăților ,,Dacia", ,,Academia Ortodoxă" și ,,Junimea" au hotărât, în luna mai 1921, să se deplaseze în mediul rural, cu ocazia zilelor de sărbătoare, mai ales în satele cu procente semnificative ale comunităților etnice, „pentru a face propagandă pro românească". Prezența studenților români în nordul Bucovinei, în județele Coțmani și Zastavna, unde organizau serbări pentru susținerea sentimentelor naționale românești, a trezit reacția ucrainenilor, majoritari în regiune, care și-au manifestat ostilitatea față de statul român[18].

De asemenea, intelectualii români din Bucovina s-au angajat să țină conferințe minoritarilor, în care să le vorbească despre pericolul bolșevismului[19]. Și profesorii români de la Universitatea din Cernăuți s-au implicat în organizarea unor acțiuni pro românești, inclusiv în rândul studenților. Astfel, Traian Brăileanu a participat la ședința Societății ,,Armonia", la 28 martie 1920, la Palatul Național al

[14] Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale (în continuare se va cita S.A.N.I.C.), Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 1/1920, f. 56.

[15] Șerban Milcoveanu, *Memorii. Mici contribuții la istoria politică a României contemporane. Relatări ale unui martor al epocilor și participant la evenimente*, Ediția a II-a, București, Editura Pământul, 2008, p. 93.

[16] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 2/1920, f. 53.

[17] *Ibidem*, d. 1/1920, f. 194.

[18] Victoria-Camelia Cotos, *op. cit.*, p. 70.

[19] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 41/1921, f. 30.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

Românilor din capitala Bucovinei[20]. Acesta a fost foarte activ în viața societăților academice cernăuțene. La 8 martie 1929, a conferențiat despre sociologie în cadrul unei serate culturale organizată de Societatea „Junimea”[21]. Va participa, un an mai târziu, la serbarea Societății „Dacia”, la 20–21 mai 1930, în capitala Bucovinei, când a conferențiat despre întemeierea acesteia[22]. În 1934, Traian Brăileanu a conferențiat în fața studenților la Universitatea Liberă de la Câmpulung[23]. Cu ocazia aniversării mişcării studenţeşti, la 10 decembrie 1936, profesorul şi sociologul bucovinean a conferențiat cu tema *Pe făgaşul istoriei*, explicând cauzele pentru care studențimea de la 1922 a început lupta împotriva evreilor şi comunismului[24]. Antisemitismul lui Traian Brăileanu este unul clasic pentru perioada interbelică, el militând pentru înlăturarea evreilor din economia românească şi crearea unei clase de mijloc în societate, profund națională. Interesant este că Traian Brăileanu s-a angajat în justificarea sociologică a extremismului legionar, tot el fiind şi unul dintre ideologii adepți ai teoriei raselor, componenta germană a studiilor sale ieşind în evidență[25]. Sextil Puşcariu vorbea la o conferință a Cercului Studențesc din Cernăuți despre principiul care a devenit principala revendicare a studențimii române: „În țara noastră, dobândită cu atâtea jertfe, nu mai avem aer să respirăm; cotropirea elementului străin ne înăbuşă, ne sugrumă”[26].

În plan politic, deceniile interbelice au fost marcate de emergența ultranaționalismului, care a exercitat o puternică atracție în rândurile tinerilor, mai ales ale celor cu studii superioare. Personalități intelectuale centrale, precum A. C. Cuza, Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Mihail Manoilescu, sau locale, ca Sextil Puşcariu şi Traian Brăileanu, au avut o audiență mare în rândul studenților. Tendințele şi direcțiile pe care le-au trasat aceştia s-au manifestat plenar şi în viața Bucovinei. Alternativa pe care o promitea Liga Apărării Național Creştine, şi mai ales Mişcarea Legionară, în toate formulele sub care a activat aceasta, a reprezentat liantul tineretului, dezamăgit de rolul său în viața publică românească. Criza economică din anii 1929–1933 a agravat situația acestuia şi l-a făcut să-şi îndrepte speranțele spre o alternativă politică de guvernare. Erodarea partidelor de opoziție față de politica P.N.L., atât a Partidului Poporului, cât mai ales la Partidului Național Țărănesc, a lăsat loc propagandei extremismului de dreapta, ultranaționalist şi antisemit. De asemenea, orientarea spre stânga internaționalistă a

[20] *Ibidem*, d. 1/1920, f. 175.
[21] Dan Jumară, *op. cit.*, p. 290.
[22] *Ibidem*, p. 247.
[23] Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Suceava (în continuare se va cita S.J.A.N.S.), Fond *Poliția Câmpulung*, d. 6/1934, f. 12.
[24] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 284/1936, f. 313.
[25] Leon Volovici, *Ideologia naționalistă şi „problema evreiască”. Eseu despre formele antisemitismului intelectual în România anilor '30*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1995, p. 174.
[26] Apud Irina Livezeanu, *Cultură şi naționalism în România Mare. 1918–1930*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1998, p. 324.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

studenților minoritari şi, mai ales, situația materială relativ mai bună a studenților evrei a canalizat nemulțumirea generală a colegilor români împotriva acestora. Asocierea imaginii evreu – comunist a sporit tensiunile. Ideile de *numerus clausus* promovate de liderii politici cuzişti şi apoi legionari au atras această categorie de studenți în plasa antisemitismului, dublat de imaginea evreului în societatea tradițională țărănească românească.

Mişcarea studențească de la Cernăuți a aderat repede la ideile cuzismului de la Iaşi. Naționalismul studenților s-a făcut simțit în diverse ocazii. Studenții de la Cernăuți au declanşat o campanie antievreiască încă din 1919, la Căminul universitar „Unirea", unde erau cazați şi studenți evrei[27]. De la mici încăierări pe stradă între români şi evrei s-a ajuns la cererea asociațiilor studențeşti de eliminare a evreilor din Universitate, pe principiul *numerus clausus*[28]. Primele incidente antisemite violente au avut loc la 18–20 ianuarie 1920, când studenții români s-au ciocnit cu cei evrei. Cu acest prilej, studentul Mihai Vlaicu a fost înaintat Tribunalului Cernăuți pentru rănirea evreu Paul Sohne[29]. Alt motiv de luptă a fost obținerea şi naționalizarea Teatrului din Cernăuți[30]. De exemplu, la finele lui decembrie 1921, studenții au oprit o reprezentație pe scena Teatrului din Cernăuți după ce, în urma unui incident, un actor i-a apostrofat cu formula „valahilor" pe spectatorii români care aşteptau să înceapă o piesă românească. A urmat o serie de mitinguri în piața din fața Teatrului cernăuțean pentru transformarea acestuia în Teatru Național, iar presa a susținut eforturile studenților. Mitingurile, care s-au bucurat de mare popularitate, au dus la transformarea instituției teatrale din Cernăuți în Teatru Național, la 7 ianuarie 1922[31].

Conflictele antisemite din universități de la începutul anilor '20 au tensionat atmosfera şi la Cernăuți. Prezența studenților bucovineni la congresele studențeşti este menționată încă din 1920, când o delegație formată din aproape 30 de studenți de la Universitatea din Cernăuți a participat la Congresul de la Cluj, aici având ocazia să-i întâlnească pe liderii studențimii clujene, Ion Moța, respectiv ieşene, Corneliu Zelea Codreanu[32]. În primăvara anului 1922, Corneliu Zelea Codreanu a venit la Cernăuți în fruntea unei delegații a studenților ieşeni de la Facultatea de Drept, pentru a acționa împreună în lupta pentru realizarea deziderateloror. Aici l-a cunoscut pe Tudose Popescu, liderul naționaliştilor din Universitatea Cernăuți, „acea figură frumoasă de tânăr luptător, cu chip de pandur", cu care a legat o strânsă prietenie[33]. Tudose Popescu a făcut parte şi din grupul complotiştilor care,

[27] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 8/1931, f. 70.
[28] *Ibidem*, d. 1/1919, f. 29.
[29] *Ibidem*, d. 1/1920, f. 194.
[30] *Ibidem*, d. 8/1931, f. 70.
[31] Alis Niculică, *Din istoria vieții culturale a Bucovinei. Teatrul şi muzica (1775–1940)*, Bucureşti, Casa Editorială „Floare Albastră", 2009, p. 196–199.
[32] Ion Banea, *Căpitanul*, Ediția a III-a, Timişoara, Editura Gordian, 1995, p. 23.
[33] Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru legionari*, Ediția a IX-a, Bucureşti, Editura Scara, 1999, p. 43.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

în 1923, a conspirat pentru asasinarea unor politicieni liberali şi a unor gazetari evrei. Arestat în urma unui denunţ, Popescu, alături de Radu Mironovici, Ion Moţa, Corneliu Georgescu, Ilie Gârneaţă, Leonida Bandac şi Corneliu Zelea Codreanu a fost închis în penitenciarul Văcăreşti. Apăraţi de mai mulţi avocaţi, între care şi deputatul de Câmpulung, Paul Iliescu, ei au fost eliberaţi, formând grupul „văcăreştenilor”[34].

Mari manifestaţii ale studenţilor naţionalişti de la Cernăuţi au avut loc la 3–4 decembrie 1922, în semn de solidaritate cu acţiunile colegilor de la Iaşi şi Bucureşti. Începând cu data de 27 decembrie, studenţii cernăuţeni au refuzat să mai intre la cursuri, cerând Parlamentului României să introducă pe ordinea dezbaterilor situaţia creată în mediul universitar. Ei erau nemulţumiţi şi de intervenţia forţelor de ordine împotriva manifestaţiilor studenţeşti şi de modul brutal prin care autorităţile au respins cererile lor[35]. Corneliu Zelea Codreanu care, potrivit propriei mărturisiri, venea de la Cracovia, a stat două zile în capitala Bucovinei, unde a participat la manifestaţii de stradă. Aici i-a venit ideea unui plan general de ridicare a studenţimii pentru obţinerea unor revendicări naţionaliste şi exclusiviste, pe care l-a prezentat într-o întrunire de la un cămin universitar. El a remarcat că între revendicările cernăuţenilor, afară de *numerus clausus*, se regăseau unele particularităţi locale, generate de statutul istoric al provinciei[36].

Agitaţiile din Universitatea Cernăuţi au continuat şi la începutul anului 1923. Şi Codreanu amintea într-un interogatoriu din octombrie 1923 că a participat la mai multe adunări studenţeşti în Cernăuţi şi era mulţumit că organizaţiile naţionaliste s-au bucurat de succes în capitala Bucovinei[37]. Senatul Universităţii din capitala Bucovinei a decis, în şedinţa din 7 martie 1923, întreruperea cursurilor şi a examenelor la toate facultăţile până la soluţionarea revendicărilor studenţeşti[38]. Cursurile au fost reluate doar după ce studenţii au căzut de acord ca manifestările lor să se reducă la „grevă pasivă”[39]. Comitetul Central al studenţilor români de la Universitatea din Cernăuţi s-a reunit la începutul lunii februarie 1923 pentru a-şi reasigura sprijinul faţă de mişcarea studenţească din România. Ei au înaintat un protest scris împotriva arestării studenţilor creştini de către autorităţi şi au înfierat

[34] *Ibidem*, p. 130–137.

[35] *Antisemitismul universitar din România*, doc. 56, p. 217.

[36] Corneliu Zelea Codreanu, *op. cit.*, p. 86–87; *Din luptele tineretului român. 1919–1939 (culegere de texte)*, Ediţie de Dragoş Zamfirescu, Bucureşti, Editura Fundaţiei „Buna Vestire”, 1993, p. 32–33.

[37] Ioan Scurtu, Cristian Troncotă, Natalia Tampa, Dragoş Zamfirescu, Ion Bucur (coord.), *Totalitarismul de dreapta în România. Origini, manifestări, evoluţie, 1919–1927* (în continuare se va cita *Totalitarismul de dreapta în România*), Bucureşti, Institutul pentru Studiul Totalitarismului, 1996, doc. 18, p. 251; Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier (1919–1941). Mistica ultranaţionalismului*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1995, p. 73.

[38] Stelian Neagoe, *Triumful raţiunii împotriva violenţei. Viaţa universitară ieşeană interbelică*, Iaşi, Editura Junimea, 1977, p. 212; Carol Iancu, *Evreii din România, 1919–1938. De la emancipare la marginalizare*, Bucureşti, Editura Hasefer, 2000, p. 181.

[39] Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 223.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

gestul colegilor lor evrei, care „dintr-o chestiune pur intrauniversitară au provocat o mişcare în afară de universitate”[40].

Primele manifestații studențeşti coordonate de simpatizanții Ligii Apărării Național Creştine au avut loc în iunie 1923, în toate centrele universitare. Începute la Iaşi, ele nu au ocolit nici capitala Bucovinei[41]. Alte incidente violente cu caracter antisemit s-au declanşat la Universitatea din Cernăuți, în decembrie 1923, la un an de la manifestațiile studențeşti care au format „Generația de la 22”. Un raport al Serviciului Special de Siguranță din Cernăuți, din 1923, menționa acțiunile întreprinse de studenții bucovineni în satele din apropierea capitalei Bucovinei, incitând populația la revoltă împotriva comunității evreieşti[42]. De partea studenților români s-a manifestat şi Societatea studenților germani „Alemania”, ai cărei membri au participat la derapajele antisemite[43]. Studenții au editat şi o gazetă, „Deşteaptă-te, române!”, apărută la Cernăuți, începând din februarie 1923, sub redacția lui Gheorghe Băițan. Au semnat articole atât studenți, cât şi profesori. Încă de la primul număr, gazeta a avut probleme cu cenzura. Multe materiale aveau o puternică influență antievreiască. Din noiembrie 1923, gazeta a fost condusă de dr. T. Cătălin şi Octav Dănileanu, devenind o gazetă cuzistă, completându-şi frontispiciul cu zvastica şi textul „organ L.A.N.C.”. Din luna următoare, sediul gazetei s-a mutat la Câmpulung Moldovenesc[44].

Organizațiile studențeşti au avut şi alte revendicări. În zilele de 29 şi 30 martie 1924, Cercul Studențesc din Cernăuți, condus de studentul Ştefan Pavelescu, a organizat o mare adunare, având pe ordinea de zi problema Basarabiei, în condițiile negocierilor româno-sovietice de la Viena, dar şi probleme specific studențeşti, cum ar fi reducerile de taxe pe C.F.R. Adunarea, patronată de rectorul Universității, Valerian Seşan, s-a pronunțat pentru eliberarea studenților închişi în penitenciarul Văcăreşti. Manifestația a continuat în Piața Teatrului Național şi a doua zi, fără incidente, dar numai după ce autoritățile s-au asigurat că nu vor mai fi scandări în favoarea văcăreştenilor[45]. Şi unii profesori s-au solidarizat cu studenții, cum ar fi cazul lui Traian Brăileanu, care a cerut autorităților eliberarea studenților arestați[46]. Cu ocazia vizitei regelui Ferdinand în Cernăuți, în

[40] *Antisemitismul universitar din România*, doc. 64, p. 226.

[41] Dragoş Zamfirescu, *Legiunea Arhanghelul Mihail. De la mit la realitate*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997, p. 147.

[42] Victoria-Camelia Cotos, *op. cit.*, p. 75.

[43] David Schaari, *Comunitatea evreilor din Cernăuți în perioada administrației românești între cele două războaie mondiale*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae” (coord. Silviu Sanie, Dumitru Vitcu), vol. IV, Bucureşti, Editura Hasefer, 1999, p. 144.

[44] Ion N. Oprea, *Bucovina în presa vremii,* vol. I, *Cernăuți (1811–2004)*, Iaşi, Edict Production, 2004, p. 67–69.

[45] *Totalitarismul de dreapta în România*, doc. 82, p. 410–413.

[46] Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 266.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

acelaşi an, au avut loc alte incidente. Studenţii români au pretins să nu se permită participarea colegilor lor evrei la manifestările prilejuite de vizita regală[47].

La o altă adunare studenţească, din 18 decembrie 1924, desfăşurată în Sala „Astoria", s-a luat hotărârea de a se înainta un memoriu Ministerului Justiţiei, în care se cerea „imediat şi fără şovăire să se elibereze fraţii noştri de la închisoare", fiind nominalizaţi Corneliu Zelea Codreanu, Ion Moţa, Tudose Popescu, Radu Mironovici şi Ilie Gârneaţă, aflaţi în arest la Galata-Iaşi[48]. Procesul în care a fost implicat Corneliu Zelea Codreanu după asasinarea lui Constantin Manciu a trezit simpatii şi printre studenţii de la Cernăuţi. Mulţi studenţi, atât români cât şi germani, s-au solidarizat cu Codreanu şi au luat hotărârea de aderare la L.A.N.C.[49]. Prima victimă din rândul studenţilor bucovineni a fost Tudose Popescu, ucis într-o altercaţie cu forţele de ordine, în 1925[50]. În timpul congresului delegaţiilor studenţeşti din ţară, din 9–10 februarie, de la Bucureşti, Tudose Popescu a fost comemorat ca martir al luptei naţionale a studenţilor români[51].

Ziua de 10 decembrie a devenit, deopotrivă, o sărbătoare a studenţimii naţionaliste din întreaga ţară, cât şi ocazia unor manifestaţii revendicative sau de protest împotriva autorităţilor. Centrul Studenţesc din Cernăuţi a organizat o manifestare paşnică, de simpatie, cu ocazia nunţii lui Corneliu Zelea Codreanu[52]. Atmosfera în care un student violent, implicat în scandaluri şi crime, a devenit omul providenţial şi salvatorul cauzei naţionale, completează tabloul pentru a înţelege fenomenul legionar care se năştea.

La 19 ianuarie 1925 a avut loc un nou protest al studenţilor de la Universitatea din Cernăuţi, care au refuzat să intre la cursuri[53]. Trei zile mai târziu, s-au întrunit membrii Centrului Studenţesc din Bucovina pentru a lua în discuţie situaţia studenţilor exmatriculaţi de la Iaşi şi a găsi soluţiile de solidarizare cu aceştia[54]. Cu deviza „Cartea şi carabina", consacrată la un congres studenţesc[55], nu e de mirare că tinerii din universităţile româneşti au înţeles să aibă o poziţie militantă în mişcarea naţionalistă românească. O notă către Casa Regală explică tactica studenţilor de a atrage camarazi. Grupuri de doi-trei studenţi, consideraţi „în majoritate aderenţii Gărzii de Fier", se postau în faţa facultăţilor şi ajutau candidaţii la completarea actelor de înscriere la studii. În acelaşi timp, „îl înconjoară şi încep

[47] David Schaari, *op. cit.*, p. 144.
[48] *Totalitarismul de dreapta în România*, doc. 109, p. 494–495.
[49] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcţia Generală de Poliţie*, d. 16/1923, f. 63.
[50] Într-o lucrare partizană şi plină de inexactităţi istorice, se afirmă că Tudose Popescu ar fi murit în detenţie, în noiembrie 1924, după ce a declarat greva foamei. Vezi Lorenzo Baracchi Tua, *Garda de Fier*, Bucureşti, Editura Mişcării Legionare, 1940, p. 122.
[51] Dragoş Zamfirescu, *op. cit.*, doc. 15, p. 385.
[52] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcţia Generală de Poliţie*, d. 16/1923, f. 107.
[53] *Ibidem*, d. 11/1925, f. 6.
[54] *Ibidem*, f. 9.
[55] Idem, Fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, d. 1/1932, f. 24.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

să-i infiltreze în suflet ideea de a se înscrie în Garda de Fier”[56]. O cale lesnicioasă de atragere a tinerilor români, dornici să urmeze o facultate, era problema limbii române. Cum în Universitatea din Cernăuți foarte mulți studenți vorbeau pe holuri în limba maternă, germana, idiş sau ucraineana, studenților români li se propunea apărarea limbii române, limba oficială a statului. Chestiunea putea degenera şi se afla în atenția autorităților[57]. Nu întâmplător la reuniunile politice ale evreilor din Cernăuți se discutau probleme referitoare la manifestațiile antievreieşti şi la modalitatea combaterii acestora[58].

Societățile studențeşti din Bucovina nu au fost de la început partizanele partidelor de extrema dreaptă, dar anii crizei, care au înrăutățit situația studențimii, au generat un val de simpatie pentru soluțiile radicale. Dezamăgiți de eşecul guvernărilor țărăniste, tot mai mulți tineri s-au apropiat de Liga Apărării Național-Creştine sau de Mişcarea Legionară. Pe parcursul anilor ’20, societățile studențeşti au fost conduse de tineri apolitici. Ei s-au manifestat pe tărâmul luptei naționale, dar în afara cadrului partidelor politice. Schimbarea s-a petrecut odată cu modificarea statutului societăților şi a structurilor de conducere a acestora. În 1930 a fost înființat Centrul Studențesc din Universitatea Cernăuți, prin unirea intereselor tuturor societăților studențeşti româneşti din Bucovina. Societățile academice româneşti din Bucovina erau conduse de un Centru Studențesc, a cărui preşedinție se schimba periodic. Centre studențeşti similare funcționau din 1930 şi în celelalte Universități. Conducerea Centrului era asigurată de un Consiliu, alcătuit din delegații societăților componente, care avea în frunte un Comitet de conducere ales, având un rol consultativ[59]. În general, societățile studențeşti, organizate după modelul austriac, nu au intrat în conflict şi şi-au putut conserva statutul. Singurul diferend notabil a fost pentru preluarea de către societățile româneşti a Teatrului German din Cernăuți. După 1930, influența studenților naționalişti în conducerea societăților culturale studențeşti a fost din ce în ce mai mare. Emergența Mişcării Legionare la începutul anilor ’30 s-a resimțit şi la Universitatea din Cernăuți.

Criza economică declanşată la începutul deceniului al patrulea a tensionat şi mai mult atmosfera. Rapoartele menționau această stare, mai ales la Cernăuți, unde erau contestate taxele universitare[60]. Dar convulsiile petrecute în universitate nu au depăşit tiparul anterior. A rămas însă o stare tensionată, care putea exploda oricând. O decizie din ianuarie 1930 punea la dispoziția Rectoratului trupe din Garnizoana Cernăuți pentru menținerea ordinii[61]. Un incident major s-a declanşat în ianuarie 1933. Un articol detaliat, *Mişcarea anticomunistă a Legionarilor Gărzii de Fier de la Cernăuți*, prezenta manifestațiile legionarilor din oraş în 19 şi 20 ianuarie, cu

[56] Idem, *Casa Regală. Documente Oficiale. Partea a III-a, Carol al II-lea*, d. 70/1932, f. 1.
[57] *Antisemitismul universitar în România*, doc. 179, p. 384.
[58] *Ibidem*, doc. 152, p. 348.
[59] Dan Jumară, *op. cit.*, p. 348.
[60] S.A.N.I.C., Fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, d. 9/1932, f. 13.
[61] *Antisemitismul universitar în România*, doc. 216, p. 424.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

prilejul unui proces celebru în epocă, în Bucovina, în care au fost anchetaţi o serie de comunişti locali. Manifestările s-au transformat în excese antievreieşti, cu multe altercaţii şi arestări, din ambele tabere, conform articolului. Au fost atacate sediile gazetelor socialiste „Vorwärtz" şi „Morgenblatt". A fost întreruptă o reprezentaţie la Teatrul Naţional, pe motiv că artiştii erau evrei[62]. La 27 martie 1933 au avut loc altercaţii între studenţii evrei şi români la Cernăuţi, ocazie cu care au fost sparte geamurile Teatrului Evreiesc din localitate[63]. După scandal au fost arestaţi şi Dumitru Gâlcă şi Ion Costache, studenţi români. Colegii de la Universitatea din Cernăuţi au înaintat o scrisoare regelui Carol al II-lea, cerând eliberarea celor doi pe motiv că nu au fost implicaţi în violenţele de la 18 martie[64]. Frecvenţa cu care se produceau violenţele în mediul universitar cernăuţean, cu victime de ambele părţi, dovedeşte că atmosfera continua să fie una extrem de tensionată.

Un moment delicat s-a consemnat la finalul anului universitar 1932/1933, când studenţii creştini din Universitatea din Cernăuţi au refuzat să intre la examenele de final. În luna mai a anului 1933, la Universitatea din Cernăuţi s-au înregistrat o serie de violenţe între studenţii creştini şi cei evrei. Studenţii au respins apelurile repetate ale Rectoratului „de a se abţine de la orice agitaţie" antisemită, motivând că „chestiunile pentru care ei se agită sunt pur naţionaliste şi ele se desfăşoară în afară de forul Universităţii"[65]. Scandalul dintre studenţi a început la 12 mai, când un grup de tineri creştini i-a atacat pe evrei, pe motiv că vorbeau idiş în incinta Universităţii. Refuzul evreilor de a se supune a provocat incidentele[66]. Vasile Posteucă a fost liderul scandalului, agresând un coleg evreu, pe motiv că refuza să vorbească româneşte[67]. Cearta s-a mutat în stradă. La tulburările din 12 mai au participat peste 80 de studenţi din ambele tabere. O zi mai târziu, evreii au devastat sediile societăţilor studenţilor români, fiind nevoie de intervenţia Poliţiei şi Jandarmeriei[68]. La 14 mai, Rectoratul Universităţii Cernăuţi a luat măsura de a înfiinţa o comisie de disciplină pentru a judeca 25 de studenţi evrei care au luat parte la evenimente[69]. Dar soluţia nu i-a mulţumit pe colegii lor români. La 27 mai studenţimea română din Cernăuţi a manifestat pe străzile oraşului, protestând împotriva deciziilor Senatului universitar[70]. Societăţile

[62] „Apărarea naţională", 27 ianuarie 1933, p. 2, 4.

[63] Daniel Hrenciuc, *Continuare şi schimbare: integrarea minorităţilor naţionale din Bucovina istorică în Regatul României Mari (1918–1940),* vol. II *(1928–1940)*, Suceava, Editura Muşatinii, 2007, p. 98.

[64] *Ideologie şi formaţiuni de dreapta în România*, vol. III, *5 ianuarie 1931 – 7 iunie 1934* (coord. Ioan Scurtu, Dana Beldiman, Natalia Tampa, Corneliu Beldiman, Tiberiu Tănase, Cristian Troncotă), Bucureşti, Institutul pentru Studiul Totalitarismului, 2002, doc. 76, p. 183–184.

[65] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcţia Generală de Poliţie,* d. 39/1933, f. 38.

[66] *Ibidem*, f. 76.

[67] *Ibidem*, d. 9/1933, f. 10.

[68] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcţia Generală de Poliţie,* d. 39/1933, f. 75.

[69] *Ibidem*, f. 74.

[70] Idem, Fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, d. 9/1933, f. 11.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

studenţeşti ale germanilor, polonezilor şi ucrainenilor s-au solidarizat cu românii. 61 de studenți de la Facultatea de Drept şi 29 de la Litere au boicotat examenele din sesiunea de vară, dar la Facultatea de Ştiințe nu s-a retras niciun student[71]. În aceeaşi zi, Senatul Universității a aprobat ocuparea Universității şi a anexelor acesteia de către 120 de jandarmi şi agenți de poliție pentru stabilirea ordinii[72]. O zi mai târziu, Senatul a luat decizia de a întrerupe cursurile până la 1 iunie. Un grup de studenți a organizat un miting de protest față de această hotărâre şi s-a solidarizat cu studenții arestați la Cluj şi Iaşi, implicați în alte altercații antisemite[73]. La 1 iunie, studenții creştini i-au împiedicat pe colegii lor evrei să participe la examenele programate în acea zi[74].

După incidentele cu evreii din luna mai 1933, studenții au cerut rectorului să-i pedepsească pe studenții evrei care au provocat tulburări, prin vocea preşedintelui Cercului, Mircea Ott. În urma unei şedințe a studenților din Căminul „Xenopol" s-a hotărât că, fără măsurile Rectoratului împotriva studenților evrei, nu vor participa la examene şi vor împiedica şi pe evrei să intre în universitate. A doua revendicare a studenților a fost micşorarea taxelor de examinare. Senatul Universitar s-a întrunit într-o şedință, dar a hotărât să nu cedeze în fața revendicărilor studențimii. O singură concesie a fost făcută, afişându-se la intrarea în Universitate decizia ca „în tot cuprinsul Universității să nu se vorbească decât româneşte". Senatul a mai luat hotărârea să ceară ajutorul Inspectoratului Regional de Poliție din Cernăuți pentru a asigura ordinea şi liniştea în campus. Poziția de forță adoptată de conducerea Universității i-a intimidat pe studenții radicali, anul universitar încheindu-se fără alte tulburări, chiar dacă revendicările au fost reiterate printr-un alt memoriu[75].

Manifestările naționaliste s-au diversificat pe parcursul anului 1934. Majoritatea studenților naționaliști au părăsit gruparea cuzistă, pentru a se regăsi în tabăra legionară. Întrucât Garda de Fier era scoasă în afara legii, iar liderii ei erau anchetați în procesul „nicadorilor", mediile studenţeşti au preluat stindardul luptei, menținând atentă opinia publică la ideile lui Corneliu Zelea Codreanu. Atitudinea autorităților, destul de ambiguă, a justificat violențele în loc să le condamne. Acest fapt a încurajat grupările naționaliste şi pe cele studenţeşti. Studenții de la Cernăuți au organizat, pe parcursul anului 1934, mai multe manifestări de protest împotriva arestării colegilor lor din Bucureşti[76]. Olinici, şeful Cercului Studenților din

[71] Idem, Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 7/1933, f. 62.
[72] *Ibidem*, d. 39/1933, f. 171.
[73] *Ibidem*, f. 179.
[74] I. Scurtu (coord.), *Minoritățile naționale din România. 1931-1938. Documente*, Bucureşti, Arhivele Naționale ale României, 1999, doc. 21, p. 182. Despre agitațiile din mai 1933, în urma cărora Universitatea a fost închisă temporar, vorbeşte şi istoricul Daniel Hrenciuc în volumul *Continuitate şi schimbare*, vol. II, p. 99.
[75] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 7/1933, f. 22–24; Dragoş Zamfirescu, *op. cit.*, p. 179.
[76] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 40/1936, f. 134.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

Cernăuți, a hotărât redactarea unui memoriu de protest contra arestărilor studenților legionari, adresat Ministerului de Interne[77]. Liderul studenților teologi de la Cernăuți, Gh. Furdui, a ținut, în martie 1934, o cuvântare despre rolul macedonenilor în mişcarea naționalistă românească. Cu acest prilej a fost expediată o telegramă de solidarizare cu Corneliu Zelea Codreanu[78]. Studenții cernăuțeni au organizat o manifestație de protest față de arestarea colegilor lor din Bucureşti, la 5 iulie 1934[79]. Aceste atitudini erau uneori sancționate de conducerea Universității. În luna mai 1934, Gavril Hojbotă, împreună cu un grup de studenți, a fost trimis în fața comisiei de disciplină, pentru că a organizat întruniri cu caracter politic în căminele studențești[80]. Mariana Hausleitner a identificat doar 96 de studenți legionari, participanți la adunările Centrului studențesc Cernăuți, dar aceştia, foarte activi şi influenți, au ştiut să își impună voința[81]. Un incident inedit a avut loc în august 1934, când la o serată organizată de societățile „Bucovina" şi „Moldova" din Cernăuți, studentul A. Popovici a provocat scandal. Fiind în stare de ebrietate, el a spart geamurile de la restaurantul lui Adolf Sandberg, fiind bătut de evrei. Aceste incidente, deşi mărunte şi care se încadrează mai degrabă în mica infracționalitate, au cauze mult mai serioase şi trădează atmosfera generală de la Cernăuți[82]. Din nou, între 4 şi 7 decembrie 1934, studenții de la Facultatea de Teologie din Cernăuți s-au aflat în grevă[83]. Protestul declanşat de studenții din Universitatea Cernăuți, la 10 decembrie 1934, s-a datorat nerezolvării dezideratelor tinerilor din universitate[84]. Deşi printre participanți s-a aflat şi Nae Ionescu, mişcările studențeşti prilejuite de aniversarea din 10 decembrie au fost liniştite[85].

Conflicte între studenți au existat şi datorită unor simpatii politice divergente. Un incident tipic s-a consumat în 26 iunie 1934, când Mihai Achihăi a fost atacat în stradă de studenții legionari Olinici, Trebici, Lauric şi Hotinceanu, pentru că acesta ar fi lăudat pe Ion Nistor şi politica liberală de susținere a studenților săraci[86]. În timpul congresului studenților teologi din Cernăuți, din 4–7 decembrie 1934, studentul Paşcovici a declarat că „populația din Bucovina moare de foame din cauza politicianismului şi cere desființarea partidelor politice"[87]. Studentul cuzist Dumitru Gâlcă a provocat un scandal, la 24 ianuarie 1934, când a încercat să

[77] *Ibidem*, d. 117/1933, f. 76.
[78] *Ibidem*, d. 40/1936, f. 141.
[79] *Ibidem*, f. 134.
[80] „Curentul", 11 mai 1934, p. 8.
[81] Mariana Hausleitner, *Evreii şi antisemitismul în Bucovina între 1918 şi 1944*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae" (coord. Silviu Sanie, Dumitru Vitcu), VIII, Bucureşti, Editura Hasefer, 2003, p. 201.
[82] „Curentul", 24 august 1934, p. 4.
[83] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție,* d. 40/1936, f. 193.
[84] *Ibidem*, f. 79.
[85] A.S.R.C., Fond *Chestura de Poliție Cernăuți*, nr. 38, d. 360, f. 12.
[86] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție,* d. 117/1933, f. 76.
[87] *Ibidem*, d. 40/1936, f. 193, 205.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

întrerupă desfășurarea unei piese de teatru, pe motiv că în distribuție erau și actori evrei[88]. Încăierări între studenții cernăuțeni și autorități s-au înregistrat pe parcursul întregii luni februarie 1935[89]. Ziarul „Student naționalist", care circula în mediul universitar, în numărul din aprilie 1935, anunța „Săptămâna solidarității naționale", sub sintagma „Nici un ac de la jidani!", cerând tuturor ca între 14 și 25 aprilie să se boicoteze firmele comerciale evreiești[90]. Totuși, scandalurile dintre studenții care simpatizau Liga cuzistă și adepții lui Codreanu au fost rare. Mișcarea studențească s-a dovedit destul de unită, în ciuda divergențelor dintre politicienii în care și-au pus speranța. Studenții cuziști au cerut lui A.C. Cuza să se înscrie ca apărător al legionarilor dați în judecată pentru asasinarea premierului Duca[91].

În decembrie 1934, liderul studenților legionari, D. Străchinaru a ajuns la conducerea Societății „Arboroasa"[92]. Dar mandatul lui a fost invalidat. În aceste condiții, Cercul studențesc din Cernăuți și-a ales următorul comitet: V. Teodorovici, președinte; Olimt Valerian, vicepreședinte; G. Motoc, secretar general; Corina Vlad, secretar de ședință; Ion Ruscior, casier; Aristia Brădățanu, bibliotecar; T. Robceanu de la Câmpulung, bibliotecar popular; Iosif Mariniuc și Pan Latiș, controlori[93]. În ianuarie 1935, studenții legionari au făcut presiuni asupra Comitetului studențesc din Cernăuți să-și realeagă membrii din rândul simpatizanților politici. La 16 ianuarie 1935, s-au anunțat noi alegeri pentru conducerea Comitetului studențesc, cel vechi demisionând sub presiunea studenților legionari[94]. Studenții cernăuțeni l-au informat pe Traian Cotigă de faptul că atmosfera la Cernăuți era foarte agitată și că la 21 ianuarie 1935 se va întruni Adunarea studenților cernăuțeni, care va dezbate intrarea în grevă de avertisment de trei zile pentru solidarizarea cu studenții din celelalte centre[95]. În aceste condiții, studenții cernăuțeni s-au solidarizat cu colegii greviști de la facultățile de Drept din București, Iași și Cluj[96]. Greva s-a declanșat pe 21 ianuarie și a durat trei zile. Revendicările studenților cernăuțeni au fost introduse într-un program. Acestea au fost: 1) Desființarea taxelor de examen; 2) Desființarea timbrului universitar; 3) Desființarea taxelor de construcție; 4) Desființarea reînscrierilor pentru

[88] *Ibidem*, d. 1/1934, f. 52.

[89] Cristian Sandache, *Îngerii căzuți. O istorie a extremei drepte din România*, București, Editura Corint, 2010, p. 197.

[90] Wilhelm Filderman, *Un avocat al etniei sale. Un avocat al cauzei naționale a României. Articole, discursuri, memorii, 1921–1948*, vol. I, Ediție de Teodor Wexler și Michaela Popov, București, Fundația „Filderman", f. a., p. 166.

[91] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 69/1934, f. 22.

[92] *Ibidem*, d. 2/1934, f. 423.

[93] *Ibidem*, d. 40/1936, f. 177.

[94] *Ibidem*, d. 39/1935, f. 36.

[95] *Ibidem*, f. 118.

[96] *Ibidem*, f. 104. Un alt document menționa că studenții cernăuțeni, sub conducerea lui Irenciuc, președintele interimar al Centrului Studențesc Cernăuți, au organizat în perioada 22–24 ianuarie 1935 o grevă demonstrativă, în semn de solidaritate cu greva studenților din celelalte trei centre universitare din țară. Cf. *Ibidem*, d. 232/1935, vol. II, f. 44.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

absolvenţii care nu şi-au completat examenele regulamentare; 5) Reducerea şi unificarea taxelor de frecvenţă; 6) Reducerea şi unificarea taxelor de diplomă, inclusiv cele de la Seminarul pedagogic[97]. Dar desele schimbări de conducere a Cercului au dus la impunerea punctului de vedere al radicalilor naţionalişti.

În urma grevei studenţilor în Drept de la Cernăuţi, s-au întrunit societăţile studenţeşti pentru alegerea unui nou comitet. Acesta era dominat de studenţii naţionalişti, avându-l preşedinte pe Dumitru Străchinaru, cunoscut adept al Mişcării Legionare. Vicepreşedinte a fost numit Vasile Posteucă, iar comitetul era format din Partenie Petrencu – secretar, Pamfil Urzică – al doilea secretar, Ion Tomescu – casier, Adrian Colomeschi – arhivar, Ion Reziş – casier. Întregul comitet era format din simpatizanţi sau chiar membri activi ai Legiunii[98]. Unul dintre cei mai aprigi preşedinţi ai Centrului, Dumitru Străchinariu, a fost un lider radical al studenţilor naţionalişti de la Cernăuţi, simpatizant al Mişcării Legionare. La moartea sa prematură, un panegiric amintea de rolul acestuia: „Şi atunci îl văd pe Străchinaru într-un triplu-i rol: student, preşedinte al Centrului şi preşedinte de *arcaşi* (s. a.). Spiritul nou ne cucereşte. Universitatea, încadrată în noul spirit, prin noul rector, dl. profesor şi ministru dr. Ion Nistor, construieşte şi organizează cu înfrigurare. Studenţimea, condusă de colegul Dumitru Străchinariu, desfăşoară o activitate unică în felul ei. În felul acesta surplusul de energie se cheltuieşte cuminte. Pe lângă carte, studentul are ocupaţie pe terenul naţional şi nu mai are timp de pierdut. Activitatea continuă. Şi cu aşa înfrigurare încât, de unde până mai înainte mai erau ocazii şi pentru fricţiuni, în ultimii doi ani nu se semnalează nimic, nici incident, nici grevă, nici hărţuieli”[99]. Nicolae Popescu, membru al comisiei de revizie a Comitetului Centrului Studenţesc Cernăuţi, era tot un simpatizant legionar[100]. Iar în anii ’30, e de părere un cercetător al fenomenului, a fi „student creştin era totuna cu a fi legionar”[101]. De altfel, cercurile studenţeşti s-au opus unei iniţiative a lui Pamfil Şeicaru, prin cotidianul „Curentul”, de atragere a intelectualilor spre cauza naţională. Ei au considerat că gestul lui Şeicaru era menit să-i mărească tirajul şi că un alt curent de dreapta „era tendenţios”[102].

Un alt colaborator, Leon Ţopa, student şi apoi asistent la Universitatea din Cernăuţi, spunea la 1935 că „are toată simpatia pentru organizaţia Gărzii de Fier şi că toată studenţimea trebuie să sprijine Liga şi Garda”[103]. De asemenea, în ianuarie 1936, Filon Lauric a câştigat alegerile pentru conducerea Centrului Studenţesc din

[97] *Ibidem*, d. 40/1936, f. 41.

[98] „Întreg comitetul este de nuanţă gardistă”, se menţiona într-o notă a poliţiei cernăuţene. Cf. *Ibidem*, d. 39/1935, f. 126.

[99] Aud Dan Jumară, *op. cit.*, p. 149–150.

[100] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcţia Generală de Poliţie*, d. 39/1935, f. 128.

[101] Sorin Lavric, *Noica şi Mişcarea Legionară*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2007, p. 54.

[102] Ioan Opriş, *Procesul ziariştilor „naţionalişti” (22 mai – iunie 1945)*, Bucureşti, Editura Albatros, 1999, p. 58.

[103] Dan Jumară, *op. cit.*, p. 377.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

Cernăuți[104]. Studenții legionari au folosit în multe ocazii situația lor precară – lipsa căminelor, taxele mari, bursele puține, corupția unor profesori şi chiar în minister – pentru a face propagandă în favoarea Legiunii. Aşa s-a întâmplat şi la sfârşitul sesiunii din iarna lui 1936, când Filon Lauric a agitat studențimea cu acest scop[105]. Adunarea studenților de la Facultatea de Drept din Cernăuți, de la data de 5 martie 1936, a beneficiat de prezența tânărului universitar Filon Lauric, care s-a declarat împotriva legii avocaților[106]. În martie 1936 s-au petrecut noi incidente între studenții creştini şi cei evrei. Aceştia din urmă au fost împiedicați să intre la cursuri, iar câțiva au fost bătuți în Piața Universității, la 9 martie[107].

Activitățile studențimii naționaliste de la Cernăuți au fost din cele mai diverse. La 22 februarie 1935, la Liga Sportivă din Cernăuți, fostul preşedinte al Centrului Studențesc, Galatiuc, a susținut o conferință pe tema *Idealuri şi generații*. Caracterul antisemit al comunicării dovedea că Liga sportivă fusese inflamată de legionarism[108]. Autoritățile se plângeau şi în luna mai 1936 de faptul că sub masca Ligii sportive se face propagandă legionară[109]. La 2 aprilie 1935, Comitetul studențesc Cernăuți s-a întrunit pentru a-i pregăti lui Ion Moța o primire festivă şi un banchet[110]. Ion Moța a fost un simbol al luptei studențeşti naționaliste. În şedința Comitetului Societății „Junimea", din data de 9 mai 1935, Leon Țopa a ordonat studenților naționalişti să intoneze cântece din repertoriul legionar şi a declarat că are toată simpatia pentru Legiune[111]. De altfel, Leon Țopa s-a căsătorit cu unica fiică a lui Traian Brăileanu, devenind asistentul acestuia la Catedra de Sociologie de la Cernăuți[112]. Şi poetul Radu Gyr a vizitat organizațiile studențeşti din Cernăuți. Împreună cu Cezar Petrescu, el a conferențiat în primăvara anului 1936 la Teatrul Național, la invitația Centrului Studențesc, în cadrul unui festival studențesc[113].

Una dintre societățile studențeşti cele mai influențate de legionarism a fost „Dacia". Membrii societății au încercat la începutul anului 1936 să se infiltreze şi în conducerea Arcăşiilor. Când acestea şi-au organizat alegeri, au existat foarte multe incidente la Câmpulung, Storojineț şi Cernăuți. În martie 1936, „Dacia" a încercat să convoace la Cernăuți un congres al asociațiilor arcăşeşti din Bucovina pentru a organiza noi alegeri[114]. Uniunea studenților din Cernăuți a luat decizia, cu

[104] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 4/1936, f. 4.
[105] *Ibidem*, d. 406/1936, f. 103.
[106] *Ibidem*, d. 39/1935, f. 311.
[107] *Ibidem*, f. 313–314.
[108] *Ibidem*, d. 232/1935, f. 263;
[109] *Ibidem*, d. 406/1936, f. 244.
[110] *Ibidem*, d. 232/1935, vol. II, f. 28.
[111] Dan Jumară, *op. cit.*, p. 377.
[112] Lucian Năstase, *Intimitatea amfiteatrelor. Ipostaze din viața privată a universitarilor „literari" (1864–1948)*, Cluj Napoca, Editura Limes, 2010, p. 330.
[113] „Gazeta Bucovinenilor", 10 aprilie 1936, p. 3.
[114] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 406/1936, f. 135–136.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

excepția Societății ,,Junimea", să boicoteze festivitățile ocazionate de Ziua Restaurației, ca formă de protest împotriva autorităților care îi țineau închiși pe studenții participanți la Târgu-Mureș. Zilele în care s-a dezbătut procesul celor arestați au fost declarate zile de doliu[115]. Preşedintele Societății ,,Dacia", Valerian Hluşcu, şi-a declarat în 1936 simpatia față de cauza legionară şi a strâns fonduri, prin societate, pentru construcția clădirii Casa Verde din Bucureşti. De asemenea, el a participat alături de ceilalți dacieni la comemorarea lui Ion Moța şi Vasile Marin, când cortegiul funerar a trecut pe la Cernăuți[116].

Studenții naționaliști au negociat cu Antoni Paprocki de la Legația poloneză o excursie a studenților români în Polonia, pe timpul vacanței[117]. Studentul bucovinean Ştefan Strătescu a participat alături de colegii săi de la celelalte universități din țară la Expoziția internațională de la Paris, în august 1937, intrând în legătură cu colegi din Franța sau Germania interesați de Mişcarea Legionară[118]. O inițiativă tipică a fost înființarea unei cantine studențeşti legionare. Studenții au închiriat o parcelă agricolă pe care au cultivat zarzavaturi, legume şi cartofi, din vânzarea cărora reuşeau să îşi achite masa către cantina Universității[119]. Studenții au găsit şi alte forme de manifestare. 150 de studenți cernăuțeni au participat la o slujbă în Catedrala Mitropolitană din capitala Bucovinei, rugându-se pentru eliberarea celor arestați la congresul de la Târgu-Mureş[120].

Studenții legionari s-au solidarizat şi cu principele Nicolae, fratele regelui, aflat în centrul unui scandal matrimonial. Astfel, Mihai Popovici, preşedintele Centrului Studențesc Cernăuți, a semnat un manifest de solidaritate față de principele care donase Legiunii un teren pe Rarău[121]. Aici a fost construită o cabană pentru recuperarea din convalescență a legionarilor care au suferit de pe urma detenției[122]. Lucrările, dirijate de Corneliu Zelea Codreanu şi de Radu Mironovici, au început în vara anului 1935, cu ajutorul echipelor de studenți de la universitățile din Bucureşti şi Cernăuți[123]. Pe timpul verii, studenții erau tentați să petreacă timpul în sânul familiei tradiționale, ceea ce însemna un mediu reticent la ideile

[115] *Ibidem*, f. 374.

[116] Dan Jumară, *op. cit.*, p. 378–379.

[117] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 39/1935, f. 191; Radu-Florian Bruja, *Despre polonezi, Polonia şi… Mişcarea Legionară. O cronică a raporturilor româno-polone*, în vol. *Polonia şi România – legături istorice şi culturale – trecut şi prezent*, Suceava, 2011, p. 158–165.

[118] Dr. Şerban Milcoveanu, *op. cit.*, p. 80.

[119] Mardarie Popinciuc, *Pentru Sfânta Cruce pentru Țară*, Buenos Aires, f. ed., 1985, p. 68.

[120] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 39/1935, f. 350.

[121] *Ibidem*, d. 254/1937, f. 14.

[122] Faust Brădescu, *Scurtă analiză spectrală a Mişcării Legionare*, Bucureşti, Editura Majadahonda, 1996, p. 45.

[123] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția generală a Poliției*, d. 232/1935, vol. I, f. 92.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

novatoare propuse de Legiune[124]. Tabăra urmărea atragerea tineretului pentru ideile legionare. O altă tabără în care au lucrat studenții cernăuțeni a fost cărămidăria de la Storojineț, deschisă tot în 1935, pe un teren pus la dispoziția Legiunii de Neagoe Flondor[125], şeful organizației legionare din județul Storojineț, aparținând unei vechi familii nobiliare bucovinene, fiind condusă de Filon Lauric, devenit asistent la Facultatea de Teologie din capitala Bucovinei[126].

Studenți democrați din Universitatea Cernăuți au încercat în vara anului 1936 să contracareze acțiunea colegilor lor legionari, prin înființarea unor tabere de muncă în apropierea şantierelor legionare. Acțiuni similare au întreprins şi cuziştii. Legionarii au împiedicat întrunirile studenților şi au hotărât să preîntâmpine orice inițiativă în acest sens. Interesantă a fost şi poziția autorităților care au favorizat pe activiştii Legiunii. Pentru a evita incidentele, agenții poliției i-au oprit pe studenții nelegionari să-şi materializeze intențiile[127]. Asperitățile dintre formațiunile politice conduse de A. C. Cuza şi Corneliu Zelea Codreanu s-au resimțit în cele din urmă şi în mediul universitar cernăuțean.

În 1936, studenții au fost implicați în noi altercații. Între cuziştii conduşi de Costache şi legionarii lui Galatiuc au existat confruntări pe străzile Cernăuțiului[128]. Studenții cuzişti V. Parascan, D. Gâlcă şi Nica Mircea au fost răniți într-o altercație ulterioară[129]. Studenții naționalişti au atacat şi participanții la adunările politice ale partidelor de stânga. La 1 mai 1936, congresul P.S.D. de la Cernăuți a fost împiedicat să îşi desfăşoare programul de către 250 de studenți care au ocupat sala[130]. Câteva zile mai târziu, solidarizându-se cu studenții de la Bucureşti, tinerii din Universitatea Cernăuți au făcut grevă[131]. Au existat şi studenți care s-au opus acestei atitudini. Un student bucovinean a publicat în „Neamul românesc" o scrisoare adresată lui Nicolae Iorga, în care condamna atitudinea colegilor săi, înregimentați în grupările naționaliste militante, considerând că singura modalitate de a sluji țara era prin absolvirea examenelor, prin studiu şi comportament decent şi lupta prin mijloacele legale pe care i le conferă pregătirea sa[132]. Studenții cernăuțeni au făcut grevă cu ocazia festivalului studențesc de la Teatrul Național din Cernăuți, din 10 decembrie 1936[133]. La 11 decembrie, Adunarea generală a

[124] Mirel Bănică, *Biserica Ortodoxă Română, stat şi societate în anii '30*, Iaşi, Editura Polirom, 2007, p. 184.

[125] Neagoe Flondor, avocat, a absolvit Universitatea din Cernăuți; a aderat la Mişcarea Legionară din 1930; în 1934 a fost arestat şi încarcerat la Jilava, împreună cu fruntaşii legionari în procesul implicării Gărzii de Fier în asasinarea premierului I. G. Duca. Cf. *Intelectualii în Mişcarea Legionară*, p. 117.

[126] Mardarie Popinciuc, *op. cit.*, p. 143.

[127] S.J.A.N.S., Fond *Prefectura județului Rădăuți*, d. 8/1936, f. 9.

[128] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 2/1934, f. 379.

[129] *Ibidem*, d. 232/1935, vol. I, f. 162.

[130] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 39/1935, f. 343.

[131] *Ibidem*, f. 347.

[132] Dragoş Zamfirescu, *op. cit.*, doc. 20, p. 390–392.

[133] S.A.N.I.C., Fond *Ministerul de Interne, Direcția Generală de Poliție*, d. 40/1936, f. 66.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

studenţilor a hotărât continuarea grevei până la obţinerea revendicărilor: desfiinţarea taxelor de examen şi scutirea studenţilor săraci de taxe de frecvenţă[134]. Alte revendicări ale studenţilor din Cernăuţi erau reducerea şi desfiinţarea taxelor de diplomă, inclusiv a celor pentru Seminarul Pedagogic[135].

Un alt moment din istoria mişcării naţionaliste studenţeşti de la Cernăuţi a fost legat de funeraliile lui Ion Moţa şi Vasile Marin. Cortegiul mortuar cu trupurile legionarilor căzuţi în Războiul Civil din Spania au fost primite de o delegaţie a studenţilor din Cernăuţi, în frunte cu asistentul universitar Filon Lauric, şeful judeţului, în gara oraşului. Ceremoniile oficiate la Catedrala Ortodoxă din Cernăuţi au oferit studenţimii naţionaliste, conduse de profesorii din Universitate, şansa să-şi arate forţa. Evenimentul l-a determinat pe studentul ţărănist Parascan să scrie un articol defăimător la adresa celor doi legionari căzuţi în războiul civil spaniol. Colegii legionari Bujorel Hoinic, Mircea Hoinic, Cezar Scarlat, Spiridon Jitaru, Liviu Vişan, Ghiţă Zelinschi, Ion Nemţanu şi Mardarie Popinciuc l-au acuzat pe Parascan că a semnat un articol în care îi eticheta pe Ion Moţa şi Vasile Marin drept aventurieri şi l-au bătut într-o cameră de cămin, cu o funie[136]. Grupul celor zece studenţi care l-au maltratat pe Parascan în căminul studenţesc din localitate a fost arestat şi judecat la Tribunalul din capitala Bucovinei. Procesul celor zece studenţi agresori din martie 1937 s-a desfăşurat într-o atmosferă tensionată, inculpaţii beneficiind de simpatia opiniei publice. Alături de cei nominalizaţi, pe banca acuzaţilor s-au mai găsit Victor Toma, Valerian Mateescu şi Mircea Orendovici. Procesul s-a încheiat cu condamnarea la trei, respectiv un an de închisoare pentru cinci dintre acuzaţi. Era pentru prima dată când studenţii legionari sufereau de pe urma schimbării atitudinii autorităţilor şi a regelui faţă de Legiune[137]. Studenţii de la Cernăuţi s-au manifestat violent faţă de autorităţi cu acest prilej, lucru ce a tensionat şi mai mult atmosfera, presa centrală mediatizând evenimentul[138]. Studenţii legionari s-au întrunit la căminul de pe Strada ,,A. D. Xenopol" şi au organizat un miting în favoarea celor cercetaţi de Parchet[139]. În apărarea studenţilor a sărit, cum era şi firesc, Traian Brăileanu. El a făcut o lungă depoziţie, în care a spus că, deoarece majoritatea profesorilor universitari sunt membri de partid, şi studenţii sunt atraşi spre viaţa politică. El a justificat, însă, gestul studenţilor, în care vedea un mod de luptă pentru afirmarea românismului în provincia multietnică. A menţionat şi prezenţa ideilor comuniste în Universitate, pentru care considera că era de datoria studenţilor să se implice în combaterea acestui flagel. El

[134] *Ibidem*, f. 79.
[135] *Ibidem*, f. 41.
[136] Mardarie Popinciuc, *op. cit.*, p. 172–175.
[137] Detalii despre proces şi despre atmosfera din Cernăuţi din timpul acestuia, ca şi despre perioada detenţiei vezi în mărturiile lui Mardarie Popinciuc, unul dintre inculpaţi, lider al studenţimii cernăuţene şi membru în conducerea Societăţii „Junimea". Cf. Mardarie Popinciuc, *op. cit.*, p. 192–202.
[138] Cristian Sandache, *Istorie şi biografie*, p. 291.
[139] A.S.R.C., Fond *Chestura de Poliţie Cernăuţi*, nr. 38, d. 10 222, f. 4.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

a concluzionat, declarând că societățile studențeşti din Bucovina au o tradiție în lupta națională şi că tinerii nu pot sta deoparte[140]. Abia în iulie s-a dat un al doilea verdict, prin care şase din cei zece legionari au fost achitați, avocații lor reuşind să convingă instanța că fapta lor nu a fost una gravă[141]. Ulterior, în procesul mutat la Craiova au fost achitați şi ceilalți patru[142]. Decanul baroului din Oltenia, dr. Sgoanță, împreună cu alți avocați legionari, i-au apărat pe legionarii cernăuțeni. A ieşit în evidență Vasile Posteucă, care a făcut o amplă trecere în revistă a situației românimii din Bucovina, considerată de legionari ca aflată „în pericolul înstrăinării", atingând principalele obiective ale Mişcării Legionare şi prezentând situația din nordul țării ca fiind una care obligă pe români la o atitudine dură[143]. Traian Brăileanu, însoțit de Radu Mironovici, a pledat în favoarea studenților şi în procesul de la Craiova[144]. Odată eliberați, a început activitatea de reorganizare a Cercului Studențesc Legionar din Cernăuți, Mardarie Popinciuc şi Tarnavschi ocupându-se de aprovizionarea celor aflați încă în detenție, prin intermediul lui Costache Zus şi Nicu Antonovici, membri ai Frăției de Cruce de la Liceul ,,Aron Pumnul" din capitala Bucovinei[145].

Evenimentele violente din centrele universitare de la începutul anului 1937 au dus la o hotărâre fără precedent a Consiliului de Miniştri, care a dispus în aprilie 1937 dizolvarea societăților studențeşti afiliate la organizații politice. Fiecare student trebuia să semneze o declarație prin care se angaja să nu facă parte din nicio organizație studențească neautorizată şi din nicio grupare politică[146]. Poliția a închis cu forța Universitatea din Cernăuți şi a evacuat căminele studențeşti, arestând peste 100 de studenți[147].

Anul 1938 a reprezentat ultimul an în care studenții naționaliști de la Cernăuți au mai putut, în condițiile instaurării regimului autoritar al regelui Carol al II-lea, să se manifeste. Situația studențimii s-a înrăutățit după instaurarea regimului autoritar carlist, care pentru extrema dreaptă a reprezentat sfârşitul iluziilor. Agitațiile studențeşti au continuat, dar nu au mai avut forța manifestărilor anterioare, deoarece, în noile condiții, represiunea autorităților regimului s-a abătut în principal asupra Mişcării Legionare şi a simpatizanților acesteia. Marea manifestare studențească de protest de la Universitatea din Cernăuți din toamna anului 1938 nu face subiectul acestui studiu.

În general, studențimea românească nu a aderat la ideea colaborării cu partidele politice interbelice. Studenții s-au manifestat mai curând în cadrul

[140] „Buna Vestire", 21 aprilie 1937, p. 4.
[141] *Ibidem*, 30 iulie 1937, p. 5.
[142] *Ibidem*, 26 august 1937, p. 5.
[143] Mardarie Popinciuc descrie scena peste ani, din perspectiva legionarismului integral, dându-i efecte puternice naționaliste. Cf. Mardarie Popinciuc, *op. cit.*, p. 246.
[144] „Buna Vestire", 24 noiembrie 1937, p. 3.
[145] *Ibidem*, p. 254.
[146] Dan Jumară, *op. cit.*, p. 382.
[147] A.S.R.C., Fond *Prefectura județului Cernăuți*, nr. 15, f. 8.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

național şi intelectual oferit de noua situație politică de după 1918. Cum statul român avea probleme în a-şi defini propria identitate şi legalitate, studenții şi-au manifestat simpatia pentru cauza naționalismului. Mai ales într-un centru universitar cosmopolit, ca cel de la Cernăuți, studenții români s-au dovedit extrem de activi, uneori în colaborare cu colegii lor creştini, alteori chiar în defavoarea acestora, dacă îi avem în vedere pe ucraineni.

Universitatea din Cernăuți avea propriile probleme în a se integra sistemului educațional românesc. Cu toate acestea, mai ales în primul deceniul interbelic, studențimea nu s-a înregimentat din punct de vedere politic. Abia anii ’30 au reprezentat o creştere a atitudinilor naționalist-extremiste şi a exclusivismului etnic, caracterizat prin forma populistă de prezentare a Mişcării Legionare. Foarte importantă a fost compoziția etnică a mediului universitar cernăuțean, unde evreii reprezentau o comunitate puternică. Multe dintre neliniştile studenților români se legau de prezența acestora în mediul intelectual din Bucovina. Credința lor că eliminarea evreilor din meseriile pe care le dominau ar aduce beneficii imediate românilor i-au făcut să îmbrățişeze antisemitismul fără rezerve. Apoi, pericolul comunist i-a făcut pe mulți studenți să perceapă naționalismul ca singura şansă de salvare. Influența politicului asupra organizațiilor studențeşti s-a dovedit a fi mare doar în contextul acesta. Congresele studențeşti au părăsit treptat revendicările specifice mediul universitar şi au devenit teren pentru luptă entuziastă de partea cauzei naționaliste. Ideologia purificatoare de mare anvergură, propusă de extrema dreaptă românească, a atras tineretul intelectual, din ce în ce mai dezamăgit de realitățile românești. Şomajul intelectual şi dificultățile economice au născut în rândul tineretului credința că doar o schimbare radicală ar putea să genereze prosperitatea economică şi securitatea națională dorite. În acest complex de factori, studențimea bucovineană a aderat la ideea creării unei ordini sociale, complet diferite, care să o includă şi care le promitea un viitor.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

ÎNTRE IDEAL NAȚIONAL ŞI EXTREMISM POLITIC: SOCIETĂȚILE CULTURALE STUDENȚEŞTI DIN BUCOVINA ÎN PERIOADA INTERBELICĂ*

RADU-FLORIAN BRUJA

Les sociétés culturelles étudiantes de la Bucovine dans l'entre-deux-guerres: entre l'idéal national et l'extrémisme politique

(Resumé)**

La situation spéciale de la province Bucovine après la réalisation de l'Union et surtout, pendant les processus d'unification administrative, économique et politique, créa le cadre dans lequel se manifesta la vie politique et sociale des Roumains bucoviniens. En général, les étudiants roumains n'adhérèrent pas à l'idée de collaborer avec les partis politiques de l'entre deux guerres mondiales. Les étudiants se manifestèrent plutôt dans le cadre national et intellectuel offert par la nouvelle situation politique d'après 1918. Comme l'Etat roumain avait des problèmes dans la définition de son propre identité et légalité, les étudiants manifestèrent de la sympathie pour la cause du nationalisme. Surtout dans un centre universitaire cosmopolite, comme celui de Tchernovtsy, les étudiants roumains furent extrêmement actifs, parfois en collaboration avec leurs collègues chrétiens, autrefois même à leur défaveur, si on pense aux Ukrainiens. L'Université de Tchernovtsy se confrontait avec le problème de l'intégration dans le système éducationnel roumain. Malgré cela, surtout pendant la première décennie de l'entre deux guerres, les étudiants ne s'enrôlèrent pas du point de vue politique. A peine durant les années '30, on assista à une augmentation des attitudes nationalistes – extrémistes et de l'exclusivisme ethnique, caractérisé par la forme populiste de présentation du Mouvement Légionnaire. La composition ethnique du milieu universitaire de Tchernovtsy a été très importante: les Juifs y représentaient une communauté puissante. Plusieurs des inquiétudes des étudiants roumains étaient liées de leur présence dans le milieu intellectuel de la Bucovine. La croyance que l'élimination des Juifs des métiers que ceux-ci dominaient, apporteraient des bénéfices

* Comunicare suținută la Simpozionul ştiinţific internaţional „Asociaționism şi propăşire națională în Bucovina în secolele XIX–XX. 150 de ani de la înființarea Societății pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina", organizat de Institutul „Bucovina" în colaborare cu Institutul de Istorie „A. D. Xenopol" din Iași, Universitatea „Ştefan cel Mare" Suceava şi Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, Rădăuți-Cernăuți, 28–29 iunie 2012.

** Traducere: Radu-Florian Bruja.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)

immédiats aux Roumains, les conduisit à l'adoption sans réserves de l'antisémitisme. Ensuite, le danger communiste fit plusieurs étudiants percevoir le nationalisme comme l'unique chance de salut. L'influence du politique sur les organisations estudiantines fut grande seulement dans ce contexte-ci. Les congrès des étudiants renoncèrent graduellement aux revendications spécifiques au milieu universitaire et se transformèrent en terrain pour la lutte enthousiaste pour la cause nationaliste. L'idéologie purificatrice de grande envergure proposée par l'extrême droite roumaine attira la jeunesse intellectuelle, de plus en plus désillusionnée par les réalités roumaines. Le chômage intellectuel et les difficultés économiques ont conduit à l'apparition parmi les jeunes de la croyance que seulement un changement radical pourrait générer la prospérité économique et la sécurité nationale désirées. Dans ce complexe de facteurs, les étudiants bucoviniens adhérèrent à l'idée de la création d'un ordre social complètement différent, qui les incluent et qui leur promettait un avenir.

Mots-clés: Bucovine, sociétés étudiantes, idéal national, extrémisme politique.

BDD-A32944 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:06 UTC)